

İlk bakışta, yapılması ve yapılmaması zorunlu fiillerle ahlâkî ilkeler arasında fark olduğu zannedilebilir. Bu bakışa göre birinciler mutlak emir ve yasaklığı ifade ederken ahlâkî ilkeler yapılması iyi olan ama yapılmaması da mümkün olan şekilde görülür. Ancak dinimiz bu iki kategori arasında ayırım yapmamaktadır. Yalan söylemek yasaklanmıştır ve ahlâka aykırıdır. İnsanları aldatmak yasaklanmıştır ve ahlâka aykırıdır. Örnekleri çoğaltmak mümkündür.

İnsan günlük yaşamında birçok role bürünüyor. Ya bir şeyler yapıyor ya yapıyor, ya üretiyor ya tüketiyor. Her birinde de diğer insanlarla ilişki içerisinde olması kaçınılmaz oluyor. Müşteri oluyor malın iyisini, karşılığı neyse onun vererek almak istiyor, güven duymak istiyor. Memur veya işçi oluyor, amirinin-işverenin gerektiğinde kendisini dinlemesini, fikirlerine saygı duyulmasını, şartlarının düzeltilmesini istiyor. Amir veya işveren oluyor; çalışanlarının kaliteli iş üretmesini, kâr etmeyi, piyasa ile rekabet edebilmeyi istiyor.

Memur, amir, işçi, işveren, esnaf, müşteri... Her biri, yaptığı eylemin faili olduğunu, aynı zamanda da kendisine karşı yapılacak bir eylem olacağını düşünebilmeli, yani empati kurabilmeli, davranışının İslâm'ın öğretilerine uyup uymadığının bilincinde olmalıdır. Üstlendiğimiz rollerde hepimize düşen görev; Müslüman bir karakterin temeli olan güven ve adaleti tesis için gereken gayreti gösterebilmek ve bulunduğumuz konumun hakkını teslim edebilmektir.

Kendimizi sıkmadan ilkelere boğmadan, boğulmadan, kimseleri kırmadan kaliteli işler ve yerinde davranışlarla "işte bu" dedirten bir iş hayatına kimsenin itirazı olmaz.

Her sayımızda olduğu gibi bu sayımızda da değerli yazarlardan makaleler mevcut. İş hayatında gerekli ilkelerin çerçevesi Kur'an ve Hz. Peygamber uygulamaları ve sahâbe amelleri merkezli yazılarımızla çizilmeye çalışılırken diğer yandan iş ahlâkının kavramsal çerçevesi ve diğer dinlerin yaklaşım şekilleri de ele alındı. Reklamların, tüketimin etkileri tartışıldı. Değerli iş adamları ile söyleşiler yapıldı. Günlük hayatta karşılaşılan sorunlarla ilgili bir fetvâ dosyası hazırlandı.

Faydalı olması dileğiyle

Saygılarımla
Kerime Cesur

KAMUDA ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ VE KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU

Erdoğan KESİM*

KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU
www.etikkurul.gov.tr
etikkurul@basbakanlik.gov.tr

□ Etik terimi genellikle ahlâk terimi ile değişimli olarak kullanılmaktadır. Ancak, etik, etimolojik köken olarak ahlâktan farklıdır. Ahlâk, genel olarak "toplumda dinî kurallar, âdet, gelenek, görenek şeklinde yerleşmiş uygulamalar" olarak karşımıza çıkmaktadır. Etik ise, insan ve toplum için ideal olan davranışların araştırılması, evrensel davranış standartları ve biçimleri ile ilgilidir. Bu durumda etik, ahlâk ilkelerinin ışığında doğru davranış kurallarını inceleyen, insanların günlük hayatlarında yapmaları veya yapmamaları gereken kötü-yanlış-çirkin davranışlardan koruyan bilgilerden oluşmaktadır.

Etik, insan davranışlarına ve bu davranışların arkasındaki temel değerlere yönelik kavramlar topluluğudur. Bu yönüyle başta felsefe ve siyaset bilimi olmak üzere birçok sosyal bilim dalının eskiden beri üzerinde çalıştığı bir konudur. Etik konusunun siyasette ve kamu yönetiminde yoğun olarak tartışılması ve yeni düzenlemelere konu olması ise oldukça yenidir.

Kamu yönetiminde etik davranış kuralları, kamu görevlilerinin karar alırken, kaynakları kullanırken uymaları gereken tarafsızlık, dürüstlük, liyakat, nesnellik, saydamlık, hesap verebilirlik, adalet, eşitlik, kamu yararını gözetme, profesyonellik, tutumluluk ve etkinlik gibi ilke ve değerler bütününden meydana gelmektedir. Kamuda etik davranış ilkeleri, kamu yetkisi ve kamu kaynağının kullanımında, kamu görevlilerine rehberlik etmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Kamu hizmetleri kamu yararına yönelik olarak yürütülür. Zaman zaman kamu hizmetleri vasıtasıyla özel çıkarların, yolsuzluk ve yozlaşma biçimlerinin ortaya çıktığı görülür. Kamu kurumlarının kullandıkları kaynağın finansmanı vergi, resim, harç veya hizmete katılma payları gibi kaynaklarla sağlanır. Dolayısıyla bu kaynaklar esas itibarıyla topluma ait ve devlete emanet edilmiş kaynaklardır. Kamu görevlilerinin yasalar çerçevesinde kullandıkları yetkiler de, aslında millete ait olan yetkililerdir. Gerek malî kaynakların ve gerekse kamu yetkilerinin kullanımında, dürüstlük, adalet, kamu yararı, hesap verebilirlik, saydamlık, verimlilik, etkinlik ve tutumluluk gibi etik değerlerin egemen kılınması, toplumsal ve yasal sorumluluğun gereğidir.

Toplumda etik davranış ilkelerinin hayata geçirilmesi ve bu ilkelere işlerlik kazandırılması; kamu görevlilerinin kaynakları etkin, verimli ve ekonomik şekilde kullanmalara-

rının yanında, toplum vicdanını son derece rahatsız eden, siyaset ve yönetime duyulan güveni zaafa uğratan, genellikle iltimas, rüşvet ve yozlaşma şeklinde ortaya çıkan yolsuzluklarla mücadelenin başarılmasında da etkili bir yöntemdir.

Etik, daha çok 1970'li yıllarda uluslararası alanda siyaset ve yönetimde yaşanan yolsuzluk olayları ile gündeme gelmiş, 1980'lerde kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmalarında önemli bir unsur olarak yer almıştır. Bu çerçevede, özellikle gelişmiş ülkelerde 1970'li yıllardan itibaren kamu etiği alanında önemli çalışmalar yapılmış, izleme mekanizmaları kurulmuş olup bu süreç halen devam etmektedir.

Kamu kesiminde etik değerlere ilişkin olarak yapılan bu vurgu özel sektör kuruluşları için de geçerlidir. Birçok özel sektör kuruluşu, etik değerlere ilişkin ilkeleri yayınlamakta ve kamuoyundan kendileri hakkında bu değerlere göre kanaat oluşturtulmasını istemektedirler. Gerek kamu sektörünün gerek özel sektörün toplum karşısındaki güven duygusunu sürdürebilmeleri, bu etik değerlerin her

Etik, insan davranışlarına ve bu davranışların arkasındaki temel değerlere yönelik kavramlar topluluğudur. Bu yönüyle başta felsefe ve siyaset bilimi olmak üzere birçok sosyal bilim dalının eskiden beri üzerinde çalıştığı bir konudur.

iki sektör için de bir yaşam biçimi haline gelmesiyle mümkün olacaktır.

Gerçekten ABD, İngiltere ve Fransa'da yaşanan etik dışı davranışlarla ilgili örnekler dikkat çekicidir. ABD Başkanı Nixon'ın seçim kampanyası sırasında etik dışı davranışları nedeniyle istifaya zorlanması, İngiltere Başbakanı Thatcher'ın yine seçim kampanyası sırasında partisine maddî destekte bulunan işadamlarına "asilzâde" unvanı verilmesine katkı sağlaması, Fransız Anayasa Mahkemesi Başkanı'nun dışişleri bakanlığı yaptığı dönemde bir rüşvet alma olayına karışması nedeniyle yargılanması dikkat çekici örnekler arasındadır. Yine ABD'de başlayıp bütün dünyayı etkisi altına alan global ekonomik krizin temelinde, büyük finansal kuruluşların üst düzey yöneticileriyle ilgili olarak ortaya çıkan etik dışı davranışların yer aldığı da bir gerçektir. Kamudaki yolsuzluk ve usulsüzlükler hemen bütün ülkelerde en ciddi toplumsal sorunlardan biri olmayı sürdürmektedir.

Bu çerçevede, Birleşmiş Milletler Teşkilâtınca 1996 yı-

linda hazırlanan yolsuzluğa karşı eylem planı kapsamında kamu görevlilerinin etik davranış kuralları konusunda üye ülkelere tavsiye kararı yayınlanmıştır. Avrupa Konseyi de 2000 yılında yolsuzlukla mücadelenin sürdürülebilirliği hususunda halkın etik davranışlar konusunda duyarlılığının geliştirilmesinin önemli bir araç olduğunu belirterek, kamu görevlileri için model etik davranış kodları belirlemiştir.

Bizim kamu yönetimimizde etik davranış kuralları esasen, başta Anayasa olmak üzere, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda, disiplin mevzuatında, Türk Ceza Kanunu'nda ve değişik kanunlarda dağınık olarak yer almaktadır. 2004 yılında yürürlüğe giren 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve bu kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik ile etik davranış ilkeleri toplu olarak bir araya getirilmeye çalışılmış, bu şekilde kamu yönetiminde bir etik kurallar sistemi geliştirilmesi için merkezî düzeyde bir yapı oluşturulması amaçlanmıştır.

Bu kanunla oluşturulan Kamu Görevlileri Etik Kurulu'na; kamu görevlilerinin uymakla yükümlü oldukları etik davranış ilkelerini belirlemek, bu ilkelerin ihlali halinde re'sen veya başvurular üzerine gerekli inceleme ve araştırmaları yapmak, gerektiğinde mal bildirimleri üzerinde incelemelerde bulunmak, hediye alma yasağının sınırlarını belirlemek, kamuda etik kültürünü yerleştirmek üzere çalışmalar yapmak veya yaptırmak görevleri verilmiştir.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu, biri başkan olmak üzere onbir üyeden oluşmakta, üyeler dört yıl için Bakanlar Kurulu'na seçilip atanmaktadır. Bu seçim ve atamada, bakanlık, il belediye başkanlığı, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay üyelikleri, valilik, müsteşarlık, büyükelçilik, rektörlük veya dekanlık, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üst düzey yöneticiliği görevleri gibi kurum kontenjanları belirlenmiştir.

Kurula en az genel müdür veya eşiti seviyesindeki kamu görevlileri hakkında başvuruda bulunulmaktadır. Diğer kamu görevlileri için ise ilgili kurumların yetkili disiplin kurullarına başvuru yapılmaktadır. Başvurular, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'da belirtilen esaslara göre, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip Türk vatandaşları ile Türkiye'de ikamet eden yabancı gerçek

kişiler tarafından yapılabilmektedir. Yargı organlarında karara bağlanmış veya görülmekte olan uyuşmazlıklar hakkında kurula başvuruda bulunulamamaktadır.

Kurulca, "kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken karşılaşacakları etik ikilemlerde onlara yardımcı olmak ve toplumda şüphe, güvensizlik yaratan durumları ortadan kaldırmak" amacıyla hazırlanan "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ve Başvuru Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik" 2005 yılında yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik, kamu görevlilerinin uymakla yükümlü oldukları etik davranış ilkelerini; kamu hizmeti bilinci, vatandaş odaklılık, hizmet standartlarına uygunluk, tarafsızlık, dürüstlük, saygınlık ve güven, hesap verebilirlik, saydamlık, çıkar çatışmasından kaçınma, hediye alma ve menfaat sağlama yasağı gibi başlıklar altında düzenlemiştir.

Kurul, etik davranış ilkelerinin ihlal edildiği iddiasıyla re'sen veya yapılacak başvurular üzerine gerekli inceleme ve araştırmaları yaparak sonucunu Başbakanlığa ve ilgililere bildirmektedir. Kamu görevlilerinin etik davranış ilkelere aykırı eylem ve işlemlerinin tespit edilmesi halinde bu durum, 5176 sayılı Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Resmi Gazete vasıtasıyla kamuoyuna duyurulmakta iken, söz konusu fıkranın Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmesi üzerine bu uygulamaya son verilmiş bulunmaktadır.

Kurula 5176 sayılı Kanun'la verilen önemli görevlerden biri, kamuda etik kültürünü yerleştirmek üzere çalışmalar yapmak veya yaptırmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara destek olmak şeklinde belirlenmiştir.

Etik Kurulu olarak, kamu yönetiminde etik çalışmaların sürdürülebilmesi amacıyla;

Bakanlıklarda, kamu kurum ve kuruluşlarında, valilik ve kaymakamlıklarda, yerel yönetimlerde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında etik komisyonlarının kurulması sağlanmıştır.

Etik komisyonları; kurumun en üst düzey yöneticisi tarafından belirlenen en az üç kişiden teşekkül etmekte olup kurumda etik kültürünü yerleştirmek amacıyla faaliyet yapmaktadır. Etik komisyonları, kurumdaki etik uygulamaları takip etmekte, kurum çalışanlarına yönelik etik eğitimleri düzenlemekte ve kurumsal etik ilkelere belirlenmesi gibi çalışmalar yap-

Kamu görevlilerinin yasalar çerçevesinde kullandıkları yetkiler de, esas itibariyle millete ait olan yetkililerdir. Gerek mâli kaynakların ve gerekse kamu yetkilerinin kullanımında, dürüstlük, adalet, kamu yararı, hesap verebilirlik, saydamlık, verimlilik, etkinlik ve tutumluluk gibi etik değerlerin egemen kılınması, toplumsal ve yasal sorumluluğun gereğidir.

maktadırlar.

Etik çalışmalarının sürdürülebilirliği çerçevesinde Etik Eğiticileri yetiştirilmektedir.

Kamuya yönelik etik eğitimlerinde görev almak üzere, uluslararası standartlara uygun olarak şimdiye kadar toplam 110 etik eğiticisi yetiştirilmiştir. Etik eğiticileri etik komisyonları ile işbirliği halinde çalışmaktadırlar.

Eğiticilerin etik sürdürülebilirlik stratejisi açısından önemli bir rolü bulunmaktadır. Kendilerinin kurumlarda eğitici olarak görevleri yanında ileride eğitim verecek diğer eğiticilerin de yetiştirilmesine yardımcı olarak bütün kurumda eğitimin kademeli olarak yayılmasını sağlamak gibi önemli işlevleri vardır.

Etik çalışmalarının sürdürülebilmesinde, diğer kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile işbirliğine gidilmektedir.

Etik Kurulu, kamuda etik kültürünü geliştirmek görev ve yetkisi çerçevesinde, tüm kurumlarımızla işbirliği halinde çalışmaktadır. Etik kültürünün geliştirilmesi, kamu, özel sektör ve sivil toplumun yakın işbirliğini gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede, her yıl 25 Mayıs ve onu takip eden hafta "Etik Haftası" olarak kabul edilmek suretiyle etik konusu, başta okullarımız olmak üzere resmî ve sivil toplum alanında canlı tutulmaya çalışılmaktadır.

Kurulumuzca konuyla ilgili akademik araştırmalar yaptırılmaktadır.

Avrupa Konseyi ile müştereken yürütülen proje çerçevesinde ülkemizde risk alanları olarak öne çıkan ve toplum tarafından etik dışı uygulamalar konusunda hassas olarak algılanan; yerel yönetimlerde imar uygulamaları, kolluk hizmetleri, tapu hizmetleri, sağlık hizmetleri, gümrük hizmetleri, etik, kültür ve toplum konularında akademik araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda tüm tarafların katılım ve katkılarıyla mevcut uygulamaların etik davranış ilkeleri açısından değerlendirilmesi ve uygulanabilir çözüm önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

SONUÇ

Kamu yönetimimizde klasik yaklaşım olan sorunu görmezlikten gelme, öteleme veya "Kol kırılır yen içinde kalır" anlayışlarının kısmen de olsa terk edilmeye başlan-

dığı görülmektedir. Bu durum, gerek akademik çalışmalarla ortaya konulan önerilerin hayata geçirilmesinde, gerekse etik kültürün kurumlarımızda geliştirilmesinde güçlü bir umut kaynağıdır. Ayrıca, toplumumuzun bu konulara vereceği önem ve destek ülkemizin uluslararası alandaki algısının olumlu bir biçimde güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

Yine, kamu kurum ve kuruluşlarımızca etik eğitim stratejileri çerçevesinde düzenlenen seminer ve etkinliklerle, etik farkındalık ve duyarlılık yaratılmakta olduğu memnuniyetle gözlenmektedir.

Etik davranış ilkelerinin geliştirilmesi ve kurumlarda sürdürülebilir etik iklimin oluşturulması, çok yönlü çalışmalara bağlıdır. Etik kültürün ve bilincin geliştirilmesi için her şeyden önce eğitime ağırlık verilmesi ve bu eğitimin mümkünse anaokulundan başlayarak geliştirilmesi ve çalışma hayatında da bu konunun hizmet içi eğitimin bir parçası haline getirilmesi gerekmektedir. Çünkü etik, toplumun temel harcıdır, bizi biz yapan insanî değerlerin başında yer almaktadır.

Hepimiz, içimizde bulunduğuna inandığımız iyi-doğru-güzel davranışlara yönelmek ve bu suretle vatan dışın gerek kamu gerekse iş dünyası yöneticilerine daha fazla güven duygusu içinde olmasını sağlamalıyız.

Bu çerçevede:

- Kamuda kurumsal ve bireysel etik değerler vasıtasıyla vatandaş güveninin sürdürülebilmesinin sağlanması,
- Kamu personelinin etik değerlere karşı duyarlılığının artırılması,
- Hizmet içi eğitimlerde etik ikilemlerin çözümünde yardımcı programlara yer verilmesi,
- Vatandaş ve müşteri odaklılık ilkelerinin sürdürülebilir kılınması için belirli yaptırımların hayata geçirilmesinin sağlanması, bu arada olumsuz örnekler yanında, pozitif örneklerin de kamuoyuna duyurulmak suretiyle teşvik ve ödüllendirme mekanizmalarının işletilmesi suretiyle, kamu yönetiminde şeffaflık, hesap verebilirlik ve vatandaş odaklılık gibi etik değerlerin yerleştirilmesi yoluyla büyük resim olarak ifade edebileceğimiz "temiz bir toplum" idealinin gerçekleşmesi hepimizin ortak hedefidir. ■